

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р Стефан Иванов

за дисертационен труд на тема: **“Интелигентна специализация на регионалното стопанство (на примера на Ямбол)”**,

представен от **Петя Добринова Атанасова**,

за получаване на образователната и научна степен „Доктор”, по научната специалност „Народно стопанство /регионална икономика и история на народното стопанство/“

I. ПРОЦЕДУРА

Петя Атанасова е задочен докторант в катедра „Регионално развитие“, Стопански факултет на Тракийски университет. Зачислена е на задочна докторантура към катедра “Регионално развитие” със Заповед № 479 от 01.03.2018 г. на основание чл.9 (1) във връзка с чл.11 от ПРАСТрУ и решение на ФС на СФ (Протокол № 5/27.02.2018 г.). Научен ръководител на дисертанта е проф.д-р Юлияна Иванова Благоева-Яркова от СФ на Тракийски университет.

Дисертантът е отчислен, с право на защита, със Заповед № 948 от 29.04.2021 г. на основание чл.39 от ПРАСТрУ и решение на Факултетния съвет на Стопански факултет (Протокол № 8/26.04.2021 г.)

Решение за формиране на жури и придвижване на дисертационния труд към защита се взе след неговото обсъждане на разширено заседание на Катедра «Регионално развитие» към Стопански факултет на Тракийски университет на 13.05.2021 г.

Членовете на Научното жури са определени със заповед № 1123 от 20.05.2021 г. на ректора на Тракийски университет доц. д-р Добри Ярков. Рецензентите са избрани на първото заседание на научното жури на 26.05.2014 г.

След като се запознах с хода на защитата и с документите и материалите, представени от дисертанта и от Тракийски университет, заключението ми е, че няма допуснати процедурни нарушения.

II. КРАТКИ БИОГРАФИЧНИ ДАННИ

Докторантката Петя Добринова Атанасова е родена през 1977 г. През 2001 г. завършва Икономически университет, гр. Варна, бакалавърска степен по специалност „Банково дело“, а през 2017 г. - ОКС “магистър” по специалността „Икономически анализи и проекти за регионално развитие“ в Тракийски университет. След конкурс е зачислена за задочна докторантура към Катедра “Регионално развитие” през 2018 г.

Сферата на изследователските интереси на Петя Атанасова се формира около обхвата на дисертационния труд: регионално развитие и регионална политика, анализ и оценка на равнището на развитие, динамиката и структурата на регионалното стопанство, регионална специализация и концентрация и други.

Петя Атанасова има три публикации всичките на английски език. Една от тях е самостоятелна, а другите две – в съавторство с научния си ръководител. Две от тях са отпечатани в *Trakia Journal of Sciences*, а третата в сборник-материали от международна научна конференция, организирана от Института за икономически изследвания при БАН. Всички публикации третират проблеми, обект на дисертационния труд.

Петя Атанасова е взела участие в три научни конференции, две от които международни, състояли се в: Ямбол (2018 г.) и в София, (ИИИ при БАН, 2019 г.), третата е с международно участие (Тракийски университет, Стара Загора)

Ползва английски език. Има умения за работа с компютър и ползва основните програми – Word, Excel, PowerPoint, както и счетоводни продукти (Ajur, Omeks).

В заключение към раздел II от рецензията: Петя Атанасова е завършила с отличие висшето си образование. Като докторант е взела участие в три научни конференции, има три публикации, една от които е самостоятелна, всички са по темата на дисертационния труд (и трите са на английски език).

III. ДИСЕРТАЦИОНЕН ТРУД

Представеният дисертационен труд анализира равнището, динамиката и структурата на стопанството на област Ямбол, определя потенциала на регионалното стопанство и възможностите за бъдещото стопанско развитие на ключови тематични области на интелигентна специализация. Това е изследване, което показва пътя за реструктуриране на регионалното стопанство от отрасли и производства с ниска добавена стойност към специализация в иновативни области с доминация на високотехнологични производства.

Структурата на дисертационния труд е стандартна – увод, три глави и заключение. Съдържа 222 страници. Включва 14 приложения, 27 таблици, 45 фигури и списък с 179 литературни и информационни източника.

В увода се обосновава актуалността на темата, определя се обект, предмет, цел, задачи, теза и методи на изследване. Според мен, авторката е успяла да формулира добре тези основни постулати на всяко изследване.

В първа глава: „Теоретични основи на специализацията на регионалното стопанство“ е пример за логична последователност в изложение на теорията, обвързката ѝ с основните понятия, тяхното определяне и предложения за количествено измерване.

Петя Атанасова представя накратко концепциите за пространствено разпределение на икономическите дейности като се спира на локализационната теория и теориите за международната търговия. От последната се извежда връзката ѝ със специализацията на регионалното стопанство - търговските сделки са резултат от различната специализация на отделните страни/региони

Във втората точка на първа глава авторката представя виждането си за производствената специализация, прави релации между национална и регионална специализация, присъединява се към мнението на цитирани автори за същността на регионалната специализация. В зависимост от целите и начина на измерването ѝ регионалната специализация се дели на абсолютна и относителна.

В трета точка: Регионална интелигентна специализация, проблематиката се разглежда в контекста на целите на ЕС през програмния период 2014-2020 – иновации и ИКТ. За тяхното постигане регионалната специализация се представя в динамика – като процес на трансформация на структурата на регионалното стопанство. Тук трябва да се отбележи определението на автора на регионалната интелигентна специализация, което оценявам като много сполучливо.

Първа глава завършва с изложение на методите за анализ и оценка на различните аспекти на регионалната специализация, които дават завършеност на изложението. За това допринася и краткото представяне на основните изводи.

Втора глава „Интелигентна специализация на България“ представя ИСИС.

В първа точка се извеждат четирите тематични области и преследваните в стратегията цели за интелигентна специализация. Представя се мястото на България по международно признати обобщаващи оценка за иновации – глобален индекс на иновациите и обобщаващ индекс на иновациите. Прави се опит да се представят и отделните фактори, обуславящи съответното равнище на интелигентна специализация

Във втора точка са представени препоръките на ИСИС за регионална специализация по тематични области в зависимост от потенциала им за развитие в отделните региони. Коментира се представените и одобрени проекти в отделните региони по два проекта на ОП „Иновации и конкурентоспособност“

По-нататък се представят резултатите от анализа на Министерството на икономиката по водещи иновативни дейности в отделните региони. Авторката прави и собствени изчисления, в които представя резултати от регионалната специализация по ниско-, средно-, и високотехнологични производства и както и секторни анализи на икономически дейности в рамките на тези три групи.

За тази глава могат да се изведат три извода. Първият е че леко се прекалява с представянето на чужди резултати за сметка на собствени изследвания, вторият е, че в собствените изследвания, доминира секторния пред регионалния анализ и трето, авторът, макар и плахо, се опитва да формулира аргументи за слабости в ИСИС (в основните изводи от втора глава)

В трета глава „Специализация на регионалното стопанство на област Ямбол“ се анализира състоянието и динамиката на икономическото развитие на област Ямбол по основни показатели – БВП, производителност на труда, чуждестранни инвестиции и други за периода 2009-2018 г. Равнището на показателите за Ямбол се съотнася към средното за страната и с другите области от югоизточен регион.

Специализацията на регионалното стопанство на Ямбол се анализира и с представените методи в първа глава – индекс на Херфиндал, локализационни коефициенти, shift-share анализ и други. Прави се извода, че липсва специализация на регионалното стопанство на Ямбол. По-задълбочените анализи показват, че може да се

говори за известна концентрация и по-силно действие на регионалните фактори в отраслите селско и горско стопанство, преработваща промишленост и доставяне на води.

Възможностите за интелигентна специализация на регионалното стопанство се търсят чрез анализ на образователния статус на населението, предприятията, разходите за НИРД, наличните иновативни практики в производствените дейности на тематичната област „Индустрия за здравословен живот и биотехнологии“

В края на трета глава се представят основните изводи, като се извеждат силните страни на регионалното стопанство по формулираните приоритетни направления в ИСИС.

Заклучението обобщава основните моменти от изследването – представят се основните изводи, но се формулират и предложения за политики и мерки на национално и регионално ниво за създаване на условия за интелигентна специализация на регионалното стопанство на Ямбол

Всичко това дава основания да се направи заключението, че дисертантът познава добре изследваната проблематика и притежава необходимите теоретични знания и практически умения за осъществяване на научно-изследователска дейност. Основните научни постижения на изследването са:

- Изведени са основните понятия и е предложено авторово определение на интелигентната специализация на регионалното стопанство;
- Авторът предлага система от показатели за измерване на интелигентната специализация;
- Направен е критичен преглед на тематичните области и икономическите дейности в ИСИС и са формулирани предложения за промени;
- Обосновава се необходимостта от свеждане на стратегията за интелигентна специализация от национално на регионално ниво като се предлага детайлизиране на тематичните области и дезагрегация на икономическите дейности;
- Извежда се важно заключение, че в този си вид стратегията допринася за просперитет на по-развитите региони за сметка на тези специализирани в традиционни производства. За наблюдавания период стратегията не допринася за трансформацията на област Ямбол към интелигентна специализация;
- Очертани са основните производства, в които област Ямбол има относителна специализация, изведени са проблемите и са начертани мерки за въздействие. Препоръчва се интегриране на проекти за интелигентна специализация в стратегическите планови документи на областно и общинско равнище.

Като обобщение може да се каже, че Петя Атанасова е успяла логично да построи и представи едно широко изследване, в което присъстват всички елементи на разработка с научно-практичен характер: определяне на обект и предмет на изследване, формулиране на цели, анализ и обобщение на теоретични постановки и подходи, разработване на инструментариум за анализ и оценка, приложението му с реални данни, извеждане на изводи, очертаване на проблемите и формулиране на предложения за интелигентна специализация на стопанството на област Ямбол.

Формулираните в автореферата на дисертационния труд **приносни моменти** могат да се приемат като постижения на този етап от научното развитие на автора.

Към качествата на дисертационния труд могат да се отправят и някои критични бележки, по-важните от които са:

Представянето на данните в абсолютни числа не обслужва добре сравнителния анализ (пример таблица 3.1, фиг.3.8 и др.);

Не е обяснено достатъчно добре (а може би не е на място), изненадващо доброто представяне на СЗР в регионалното разпределение на представените и одобрени проекти в т.2.2;

На места авторката използва предишното (и невярно) определение региони за планиране, вместо статистически региони (например стр.82 и др.);

Изводът, че област Ямбол е със средно равнище на социално-икономическо развитие (началото на изводите в глава три) не е доказан в предхождащия анализ;

Мисли ли авторът, че всеки регион е подходящ за специализация, в т.ч. и интелигентна. Дали винаги кантарът „специализация-диверсификация“ се накланя само в една посока. Друга посока за бъдещи размисли е балансът между секторен и регионален анализ и предложения за политики.

Авторефератът е съставен коректно, съдържа необходимите компоненти и отразява съдържанието и основните моменти в дисертацията.

В заключение, като имам предвид, че представеният дисертационен труд е посветен на изключително актуален проблем, че авторката е успяла да анализира, обобщи и представи в логично последователен вид една разработка с научно-приложен характер, в която показва добра теоретична подготовка и познаване на практиката, че демонстрира изследователски умения и постига резултати, които представляват научни приноси, всичко това ми дава достатъчно основания убедено да препоръчам на научното жури да присъди на Петя Добринова Атанасова образователната и научна степен доктор по научна специалност 05.02.03 „Народно стопанство (регионална икономика и история на народното стопанство)“, професионално направление 3.8. „Икономика“. Област 3. „Социални, стопански и правни науки“.

25 юни 2021 г.

София

Подпис:...

Заличено!

/проф. Ст. Иванов/